

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. I. Quisnam teneatur restituere ex injusta acceptione?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

Q U Æ S T I O II.

De Persona restituente .

Prima circumstantia restitutionis est, *Quis*; proinde spectata jam substantia, seu essentia restitutionis, descendimus ad considerandam personam, quæ restituere debet, quod duplici quæstione conficiemus; in hac enim tantum examinabimus Primo, Quisnam restituere teneatur ex injusta acceptione? Secundo, Quis teneatur ex re accepta? Tertio, Quid restituere teneatur possessor malæ fidei? Quarto, Quid possessor bonæ fidei? Quinto, Quid possessor dubiæ fidei? In sequenti vero quæstione inquiremus, quid restituere teneantur cooperantes ad damnum alterius .

ARTICULUS I.

Quisnam teneatur restituere ex injusta acceptione ?

- I. *Ad restitutionem tenetur tam qui rem alienam sine justo titulo habet, quam qui damnum alteri injuste intulit; quod multipliciter contingere potest.*
- II. *Recensentur precipue actiones injuste, quæ pariunt onus restitutionis.*
- III. *Preteritum simoniace acceptum restituendum est Ecclesie, vel probabiliter ipsi danti. Sic pariter elemosyna magna erogata fingenti pauperatatem restituenda sunt vel danti, vel aliis pauperibus. Munera pariter, quæ dantur Judici pro ferenda sententia justa.*
- IV. *Qui aliquid a pupillo per contractum onerosum acquisivit, num teneatur jure natura illud restituere?*
- V. *Qui alium impedit a consecutione boni debiti ex justitia, ad restitutionem tenetur; Sicut etiam si quis malis artibus illum impediat ab alterius boni consecutione.*
- VI. *Quid si quis impediat alicui consecutionem officii publici, aut Beneficii, aut quod ex arariis publicis*

debetur pauperibus?

- VII. *Divertens fluvium cum alterius damno tunc ad restitutionem tenetur, quando id non facit ob propriam utilitatem, sed in damnum proximi. At non tenetur ad restitutionem, si bonis artibus impediat pauperi elemosynam ex odio erga illum.*
- VIII. *Qui malis artibus impedit, ne fuscus acquirat jus ad penam pecuniariam, non tenetur ad restitutionem.*

Certum est universim, omnem, & solum illum teneri ad restitutionem, qui est causa damni alterius contra justitiam, vel quia rem alienam sine justo titulo habet, vel quia alteri damnum intulit sive verbis, sive factis, sive positive, puta aliquid auferendo, vel destruendo, sive negative, hoc est injuste impediendo alterius bonum; sive immediate, hoc est per seipsum, sive mediate, hoc est cooperando per alios, jubendo, consulendo, adulando, receptando, participando, non clamando, non obstando, non manifestando. Ratio doctrinæ est, quia duplex est radix restitutionis, ut supra ostendimus, ex Re accepta, & ex Injusta

Ista acceptione; ergo quirem alienam sine justo titulo habet, & sic est causa damni alterius, tenetur ex re accepta; qui vero damnum alteri intulit contra jus illius omnibus modis prædictis, tenetur ex injusta acceptione. Hic quærimus de restitutione faciendâ ex injusta acceptione; In sequenti vero articulo de faciendâ obrem acceptam.

II. Quæritur nunc primo, Quenam sint præcipuæ injustæ actiones, ex quibus oritur obligatio restituendi?

Respondeo, esse furtum, seu acceptionem injustam rei alienæ, homicidium, bellum injustum, stuprum, adulterium, detractionem, & omnes alias offensiones in bonis vitæ, honoris, fortunæ, & famæ. Præterea oritur etiam obligatio restituendi ex injusta acceptione, quando res aliena accipitur sine justo titulo, ut est acceptio usurarum, pretii simoniaci, eleemosynæ titulo paupertatis fictæ: Acceptio etiam rei alienæ per contractum iniquum; ut si res vendatur pretio injusto, aut si quis contrahat cum pueris, cum religiosis, cum servis, qui non habent dominium rerum. Est etiam actio injusta impedire malis artibus, videlicet vi, vel fraude, mendaciis, dolo, ne aliquis bonum aliquod consequatur, ad quod jus non habet, verbi gratia eleemosynam, hæreditatem, &c. Secus vero si precibus, vel bonis artibus, quamvis ex odio id fiat. Demum est actio injusta cooperari ad damnum alterius mandando, consulendo, &c., & aliis viis, quæ illis versibus continentur.

Jussio, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus, Participans, Mutus, Non obstans, Non manifestans.

III. Colliges hinc primo, eum, qui simoniam commisit, præter sacrilegium, excommunicationem, & privationem beneficii venditi, vel empti,

contrahere etiam obligationem restituendi pecuniam acceptam. Ratio est, quia res spirituales non sunt vendibiles, unde sine justo titulo acciperetur pecunia propter illas.

Dubatur tamen, Quenam restituenda sit pecunia simoniace accepta? D. Th. putat, quod Ecclesiæ, cui facta est injuria, vel pauperibus. Sanch. tamen apud Dian. part. 4. tract. 4. resol. 167., quod ante judicis sententiam restituenda sit illi, qui eam dedit. Utraque sententia est probabilis.

Colliges secundo, restituere debere eum, qui fingendo paupertatem, eleemosynam extorquet. Ratio est, quia sine justo titulo accipit rem alienam invito domino. Granad. tamen cum Dian. part. 5. tract. 8. resol. 21. putat id procedere solum in eleemosynis magnis, & extraordinariis, quæ darentur, verbi gratia, fingenti se Episcopum expulsum, vel captivum, non vero in parvis, & ordinariis, quæ dari solent ostiatim mendicantibus; istis enim eleemosyna non videtur dari sub ea conditione mente retenta si est pauper, sed absolute, & sine ullo onere, potius ex charitate, quam titulo paupertatis.

Dubium vero est; Num magnæ illæ eleemosynæ restituendæ essent danti, an aliis pauperibus, aut loco pio? Vasq. & Pal. putant, quod danti, quia dans voluit huic, non alteri pauperi eleemosynam dare. Alii putant etiam probabiliter, quod debeant restitui aliis pauperibus, aut loco pio; quia qui dedit, non respexit nisi rationem genericam paupertatis ex amore Christi Domini; Unde pauperes acquisierunt jus ad talem eleemosynam. Qui vero magnam eleemosynam habuit, fingendo consanguinitatem, tutius est ex Mendo restituere illam danti potius, quam alteri consanguineo pauperi, cui forsitan nollet
cam

eam donationem facere is, qui donavit.

Colliges tertio, restitui debere munera, quæ accipiunt Judices pro ferenda sententia iusta, & quodcumque accipitur pro opere alias debito ex iustitia; nisi aliquando detur ex magna liberalitate, gaudio, & gratitudine, neque id prohibeatur lege positiva, ut prohibetur Judicibus. Ratio illationis est eadem, quia scilicet sine ullo titulo iusto acciperetur res aliena invito domino; Etenim dominus non sponte, sed coacte illa offert, ut offeruntur latroni, ne noceat. Quod si iudex aliquid accipiat pro ferenda sententia iniusta, patrato scelere non tenetur restituere illud, quamvis debeat resarcire damnum; sicut nec debet restitui quodcumque exhibetur pro opere alias debito ex charitate, aut ex alia virtute, ut dicemus quæst. 4. art. 4., & 5.

IV. Colliges ultimo, restitui debere quicquid acquiritur per contractum etiam onerosum initum cum pueris, fœvis, religiosis, & aliis non habentibus dominium, aut liberam administrationem rerum suarum. Notandum tamen ex Laym., & Dian. part. 3. tract. 5. resol. 44. quod pupillus habens sufficientem ætatem ad consentum, (quæ in mare est decem, in fœmina novem annorum cum dimidio) si contractum onerosum sine tutore, aut curatore ineat circa res suas mobiles, probabiliter teneatur de jure naturæ stare tali contractui; quamvis possit uti beneficio restitutionis in integrum juris Civilis, ex leg. *Silichum*, ff. *De solutionibus*: Unde fit eum, qui aliquid a pupillo hujusmodi per contractum onerosum acquisivisset, posse id sibi retinere, donec juris civilis beneficio repetatur. Quia tamen opposita sententia est etiam probabilis, idcirco poterit etiam pupillus, quæ debet per hujus-

modi contractum non solvere, (nisi juramentum adhibuerit) aut si solvit, compensare.

V. Quæritur secundo, Quando univèrsim ad restitutionem teneatur, qui impedit aliquem a consecutione alicujus boni?

Respondeo, teneri ad restitutionem eum, qui impedit alicui precibus, consilio, adulatione, & suasionem, & qualibet alia via id, quod illi debetur ex iustitia; ut si quis suasionem, & precibus obtineat, ne alicui solvatur legatum, quod illi debetur: Contra vero, qui impedit alicui consecutionem alicujus boni non debiti ex iustitia, verbi gratia consecutionem elemosinæ, aut beneficii, tenetur ad restitutionem, solum si id faciat actione mala contra iustitiam, puta mendaciis, fraude, dolo, &c., non tamen si impediatur actione mala contra charitatem, puta precibus, exhortationibus, pollicitationibus, etiam si ex odio alterius id faciat. Ratio est, quia vi, & fraude violatur libertas collatoris, in qua erat situm jus alterius conditionale ad tale bonum, videlicet si collator vellet dare: Precibus vero, & blanditiis tale jus non violatur, ut communiter docent apud Dian. part. 3. tract. 5. resol. 33. Notat tamen uterque Navar., & Covar., quod probabiliter etiam ad restitutionem teneatur ea impediens lacrymis, & precibus importunis, quippe quæ non minus, quam minæ, & metus, vim inferre solent: Et quia preces Superioris æquivalent iussui, & ob reverentiam, ac metum sæpe non minus cogunt, quam aliorum minæ, ideo Superiores impediens precibus alicui consecutionem boni, etiam non debiti ex iustitia, sed ex liberalitate, tenentur ad restitutionem, ex Petro Navar. lib. 3. cap. 5.

VI. Colliges ex dictis primo ex Dian. part. 5. tract. 6. resol. 33. quod

quod quia aliqua bona communia sunt ordinata in bonum publicum, ut officia, beneficia, &c., aliqua principaliter ordinata sunt in bonum privatum, ut araria publica, montes pietatis, a quibus, verbi gratia, danda est singulis annis mensura quadam frumenti aut omnibus, aut determinatis pauperibus, ideo si impediatur quis alicui bonis artibus, videlicet per preces, & munera consecutionem primorum bonorum, non tenetur ad restitutionem, secus vero si impediatur consecutionem secundorum. Ratio est, quia ad hæc, & non ad illa bona communia singuli habent suum jus strictum, propter quod sua pars debetur: Si tamen montes pietatis non debeant quicquam dare personis determinatis, sed solum aliquibus pauperibus vage, & tu sine fraude obtineas, ut potius Petro pauperi, quam Paulo aliquid detur, non peccas contra justitiam; immo simpliciter non peccas, si id facias ex bono fine, unde ad restitutionem non teneris; cum nemo in particulari habeat jus ad tale bonum.

Colliges secundo cum communi apud Dian. part. 3. tract. 6. resol. 33., quod impediens quocumque modo, ne beneficium, officium, &c. conferatur indigno, ad nullam restitutionem tenetur, quia indignus nullum habet jus ad illa: Impediens vero, ne conferatur æque digno, aut dignioribus extra concursum, neque ad ullam restitutionem tenetur, si id faciat precibus, aut bonis artibus, quia æque digni, & digniores nullum habent jus ad illa, etiamsi peccet contra justitiam distributivam, qui ea confert dignis, omisis dignioribus; Contra vero si impediatur per fraudem, & vim, tenetur restituere æque dignis, aut dignioribus juxta spem, quam illi habebant, obtinendi beneficium, aut officium.

Pars III.

Si quis vero precibus procuret, ut ea conferantur indigno, tenetur solum de damno secuto Ecclesiæ, aut Reipublicæ, quibus solum fit injuria; Si tamen id procuret per fraudem, non solum restituere debet Ecclesiæ, vel Reipublicæ, sed etiam dignis, quibus pariter fit injuria juxta spem, quam habebant. Et quidem primo loco ad restitutionem tenetur indignus, qui obtinuit beneficium, vel officium secundo loco collator, tertio suasor.

VII. Colliges tertio, non teneri ad reparationem damni secuti eum, qui torrentem, seu flumen avertit, ne ad vicinum perveniat, dummodo hoc non faciat animo, ut illi noceat, sed ut sibi proficit; ut habetur in *leg. 2. ff. de Aqua pluviali arcenda*. Ex quo a contrario sensu Doctores inferunt, quod si hoc faciat ex malo animo sine ulla sua utilitate, teneatur de damno, non quidem ob malum animum, sed quia unusquisque habet jus, ne sibi hujusmodi bona impediatur sine ulla propria utilitate. Idem dicitur, si quis sine sua utilitate attollat altius suum ædificium, quo lumen ædificii vicino impediatur, aut si impediatur, ne venæ aquarum ad puteum vicini divertant. Unusquisque enim ad hujusmodi bona jus habet, ne sibi impediatur sine propria utilitate: At si quis ex malo animo sine sua utilitate impediatur precibus, ne alicui detur eleemosyna, non tenetur ad restitutionem, quia pauper ad eleemosynam nullum jus habet.

Colliges quarto, Impedientes fiscum, aut alium a consecutione pœnæ pecuniariæ debitæ ex delicto, verbi gratia impediendo sententiam, aut non manifestando delictum, non teneri ad restitutionem, etiamsi fraude, & mendaciis impediatur, ut docet Lefs., & alii communiter apud Dian. part. 3. tract. 6. resol. 35. Ratio est, quia pœna non est debita ante sen-

E ten-

rentiam; ergo impediens sententiam solum impedit, ne acquiratur jus, non vero violat jus acquisitum; ergo non tenetur ad restitutionem; Idemque dicendum probabiliter de pœna conventionali; nam nisi aliud exprimatur, intentio contrahentium videtur esse, quod non debeat solvi, nisi post sententiam judicis, ut docet Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 37. contra Regium apud eundem Dian.

Dices; Qui mendaciis impedit aliquem a consecutione alicujus boni, etiamsi non debiti ex justitia, tenetur ad restitutionem; ergo quamvis ante sententiam judicis non detur jus ad pœnam, seu ad centum, verbi gratia, quæ in pœnam delicti debet reus solvere, tamen qui mendaciis impedit, ne feratur sententia, & acquiratur a fisco jus ad talem pœnam, tenetur pariter ad restitutionem.

Respondeo cum Less. lib. 2. cap. 12. dub. 18. nego consequentiam. Ratio est, quia quilibet habet jus ad tuenda propria bona, non secus ac ad tuendam vitam. Quare sicuti qui mendaciis obtinet, ne spoliatur vita, peccat quidem mentiendo, sed non peccat contra justitiam, ita qui mendaciis obtinet, ne propriis bonis spoliatur, ad quæ alter non habet adhuc jus (sicut fisco non habet jus ad bona delinquentis ante sententiam Judicis) non peccat contra justitiam, & consequenter non tenetur ad restitutionem: Quod vero impediens mendaciis ac fraudibus, ne quis bonum non debitum ex justitia assequatur, peccet contra justitiam, & ad restitutionem teneatur, supra ostendimus. Quamvis enim ad isthæc bona nemo habeat jus strictum; quilibet tamen jus strictum habet, ne malis artibus eorum assecutio sibi impediatur.

Notandum tamen, in dictis casibus non esse restituendum totum, sed par-

tem ejus boni, cujus consecutio impedita est, ut docent uterque Navar. & alii contra Sot., & Mercad. Ratio est, quia non tantum valet res, quæ possidetur, quantum res, quæ speratur, seu spes rei possidendæ: ergo qui per fraudem, verbi gratia, impedit, ne pauper consequatur eleemosynam centum aureorum, non debet restituere centum aureos, sed solum quanti æstimatur ista spes habendi centum aureos; aliquando enim pluris, aliquando minoris æstimatur, prout spes est proximior, vel remotior.

ARTICULUS II.

Quisnam restituere teneatur ex re accepta?

- I. Ex re accepta consurgit onus restitutionis, siue ea extet post furtum, seu post contractum iniquum, siue res aliena exiet absque in culpa pœnes te.
- II. Res inventa num sine danda pauperibus?
- III. Thesauri inventi jure natura sunt primi occupantis; leges tamen civiles diversimode de iis disponunt. Num leges ista obligent in conscientia?
- IV. Quare acquisita per delictum, domino non comparente, retineri non possunt?
- V. Res bona fide empti a fure probabiliter ab emptore restitui potest furi, si aliter pretium recuperare non possit restituendo illam domino. At non potest alteri vendi ad pretium recuperandum.
- VI. Num peccet solum contra charitatem, an etiam contra justitiam, qui reddit gladium domino furioso, quo ille abusurus est adversus vitam innocentis?
- VII. Res aliena empti bona fide, si functionem recipiat, domino com-